

Nr 120.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående hjälpåtgärder åt vissa lägenhetsinnehavare å kronomark i de sex nordligaste länen; given Stockholms slott den 19 februari 1932.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

B. v. Stockenström.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 19 februari 1932.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, statsråden GÄRDE, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet von Stockenström, anför:

I skrivelse den 30 maj 1931, nr 318, har riksdagen, i anledning av motionerna I: 54 och II: 47 samt under åberopande av jordbruksutskottets av riksdagen godkända utlåtande nr 88, anhållit, att Kungl. Maj:t ville låta skyndsamt verkställa utredning, om och i vad mån innehavare av lägenheter, upplåtna å kronans marker i de sex nordligaste länen, borde beredas lättnad i dem åliggande skyldigheter att erlagga avgifter för bidrag av

statsmedel, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Den 12 juni 1931 uppdrog Kungl. Maj:t *dels* åt statens egnahemsstyrelse jämte tre särskilda utredningsmän, vilka chefen för jordbruksdepartementet ägde tillkalla, (1931 års *egnahemsutredning*) att verkställa den av riksdagen sålunda begärda utredningen, i vad den avsåge innehavare av kolonat å kronoparker i Norrland och Dalarna, *dels ock* åt domänstyrelsen att verkställa den i riksdagsskrivelsen begärda utredningen, i vad den avsåge innehavare av skogstorp, odlingslägenheter och kronotorp å kronomark i de sex nordligaste länen.

Domänstyrelsen har med skrivelse den 7 december 1932 avlämnat utredning med förslag rörande hjälpåtgärder åt innehavare av skogstorp och odlingslägenheter. Häröver har statskontoret den 18 januari 1932 avgivit infortrat yttrande.

Med skrivelse den 11 januari 1932 har 1931 års egnahemsutredning framlagt förslag rörande hjälpåtgärder åt innehavare av kolonat å kronoparker i Norrland och Dalarna samt åt innehavare av nybyggeslägenheter å Alträskis kolonisationsområde. Häröver hava infortrade yttranden avgivits den 18 januari 1932 av domänstyrelsen och den 27 januari 1932 av statskontoret.

A. Hjälpåtgärder åt innehavare av skogstorp och odlingslägenheter å kronomark i de sex nordligaste länen.

Gällande bestämmelser.

Såsom nyss erinrats har domänstyrelsen i skrivelse den 7 december 1931 framlagt utredning rörande hjälpåtgärder åt innehavare av skogstorp, odlingslägenheter och kronotorp å kronomark i de sex nordligaste länen. Innan jag närmare ingår härpå, torde en orienterande redogörelse få lämnas rörande de olika upplåtelseformerna för lägenheter, varom nu är fråga.

Bestämmelser rörande upplåtelse av *skogstorp* hava meddelats *dels* i Kungl. Maj:ts brev till domänstyrelsen den 29 maj 1891, *dels* genom kungörelsen den 27 maj 1904 (nr 21 sid. 4). Skogstorpen, som samtliga äro belägna i Västerbottens och Norrbottens län, upplätos på viss tid ej överstigande 20 år. Under denna första upplåtelse tid, som i regel omfattade 20 år, voro innehavarna befriade från skyldighet att erlagga avgäld. Såsom hjälp till åbyggnadernas uppförande ägde torparen uppbära ett bidrag av 500 kronor.

Grunderna för upplåtelser av *odlingslägenheter* på kronoparker och kronoöverloppsmarker i de sex nordligaste länen äro givna i kungörelsen den 18 juni 1909 (nr 69). Odlingslägenheterna upplätos på 50 år med innehavaren tillförsäkrad rätt till frihet för avgäld och utskylder under de första 15 åren. Såsom odlingshjälp ägde innehavaren att uppbära 750 kronor, varav 250 kronor utbetalades, då uthusbyggnaden färdigbyggts.

250 kronor, då mangårdsbyggnaden fullbordats och 250 kronor, då en hektar odlingsmark uppodlats till åker och satts i försvarlig hävd.

Denna förmån av 250 kronor såsom bidrag för odling tillerkändes genom kungörelsen den 17 oktober 1913 (nr 253) jämväl innehavare av skogstorp, som jämlikt 1909 års kungörelse erhållit förnyad upplåtelse av torpet på 50 år. Sådana på 50 år upplåtna skogstorp jämställdes även med odlingslägenheter i fråga om den sedermera tillkomna rätten att erhålla tilläggsbidrag. Bestämmelserna härom återfinnas i kungörelserna den 20 juni 1918 (nr 448) och den 4 juni 1920 (nr 260) och äro i huvudsak av följande innehåll. Tilläggsbidrag utgår med $\frac{1}{3}$ av lägenhetsinnehavarens kostnad för byggnadsarbeten, som utförts under tiden 1 januari 1915—1 juli 1918, dock högst med 500 kronor, och för arbeten, som utförts efter sistnämnda dag, med halva kostnadsbeloppet. Det sammanlagda tilläggsbidraget får dock icke överstiga 1,250 kronor, och gäller såsom villkor bland annat, att den årliga arrendeavgälden skall höjas med 3,6 procent på det uppburna beloppet. Gällande bestämmelse rörande sistnämnda villkor återfinnes i mom. 1 sista stycket av kungörelsen nr 448/1918 sådant detta moment lyder enligt kungörelsen nr 260/1920. Den ursprungliga arrendeavgiften beräknades efter 3,6 procent på summan av odlingshjälpen och markvärdet vid tiden för upplåtelsen å lägenheten, uppodlad och obebyggd, samt uppgick i regel till omkring 30 kronor. Efter frihetsårens utgång kom arrendet för en lägenhet, vars innehavare kommit i åtnjutande av såväl odlingshjälp med 750 kronor som tilläggsbidrag med 1,250 kronor, alltså att utgöra omkring 75 kronor.

Kronotorpen representera den nyaste upplåtelseformen. Bestämmelser angående upplåtelse av kronotorp hava meddelats i kungörelsen den 14 juni 1929 (nr 170). Kronotorp upplåtes på 50 år, och är innehavare av dylik lägenhet i likhet med innehavare av odlingslägenhet tillförsäkrad frihet från avgäld och utskylder under de 15 första åren. Kronotorparen är därjämte tillerkänd vissa förmåner utöver dem, som tidigare tillkommit innehavare av skogstorp och odlingslägenheter. Sålunda verkställer och bekostar kronan upptagande av de avlopps- och laggdiken, som erfordras för odlingsarbetets omedelbara påbörjande. Vidare förutsattes, att bidrag till utfartsväg kan lämnas, och fastställes viss begränsning i fråga om det torparen åliggande vägunderhållet. Kronotorparen är vidare berättigad inlösa torpet på i huvudsak samma villkor, som gälla för inlösen av kolonat. Såsom bidrag till åbyggnadernas uppförande äger han uppbära bidrag intill 2,000 kronor, i undantagsfall intill 3,000 kronor. Torparen är därjämte berättigad till odlingsbidrag utan återbetalningsskyldighet å belopp intill 750 kronor för odling, som verkställes enligt fastställd odlingsplan. Sådant plan upprättas vid torpets upplåtelse kostnadsfritt. Odlingsbidraget är sålunda räntefritt; däremot är torparen tillförbunden att från och med det sextonde besittningsåret erlagga en avgäld, som beräknas efter 3,6 procent på odlingsmarkens värde ökat med summan av uppburna byggnadsbidrag.

Jämväl innehavare av skogstorp och odlingslägenheter hava i kungörelsen nr 170/1929 tillförsäkrats avsevärda förbättringar i upplåtelsevillkoren, under förutsättning att lägenheterna i befintligt skick eller efter företagen utvidgning befunnits lämpliga för jordbruksändamål. Innehavare av sådana lägenheter kunna sålunda erhålla ett odlingsbidrag utan återbetalningsskyldighet å belopp intill 500 kronor för odling, som påbörjats efter den 1 juli 1929 och verkställes enligt fastställd odlingsplan.

Äro lägenhetens åbyggnader i väsentlig grad bristfälliga, kan byggnadsbidrag erhållas till byggnadernas iståndsättande eller till uppförande av nya byggnader intill så stort belopp, att detsamma jämte det bidrag, som enligt äldre bestämmelser utlämnats till byggnadsarbete, uppgår till 2,000 kronor eller i undantagsfall 3,000 kronor. Vidare hava innehavare av skogstorp och odlingslägenheter, därest nyss angiven förutsättning är för handen, jämlikt 35 § i kungörelsen, beretts möjlighet att med äganderätt inlösa sina lägenheter. Sålunda föreskrives i fråga om inlösen av dylik lägenhet, att därvidlag skall i tillämpliga delar gälla vad som stadgats beträffande inlösen av kronortorp. I fråga om beräkningen av köpeskillingen för skogstorp och odlingslägenhet skall dock iakttagas, att hänsyn tages till dels uppuret statsbidrag dels ock värdet av jord och skog samt kronan tillhörig byggnad, som vid upplåtelsen må hava funnits å lägenheten, enligt följande grunder: a) att i köpeskillingen inräknas statsbidrag, till vilket enligt arrendevillkoren hänsyn tagits vid beräkning av arrendeavgiften för lägenheten; b) att värdet av odlingsmarken sättes till samma belopp, vartill nämnda värde beräknats vid bestämmande av arrendeavgiften för lägenheten; c) att annan mark och växande skog åsätts skäligt värde; och d) att, där lägenheten vid tiden för upplåtandet var bebyggd med kronan tillhörigt hus, priset därför sättes till dess värde vid nämnda tid, dock att rotvärdet å det för byggnaden använda virket ej må medräknas.

Rörande bestämmelserna i övrigt för upplåtande av skogstorp, odlingslägenheter och kronortorp anhåller jag att få hänvisa till vad härom meddelats under punkten 110 i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition.

Vissa inkomna framställningar.

För att tagas i övervägande vid förenämnda utrednings verkställande har till domänstyrelsen överlämnats två till jordbruksdepartementet inkomna framställningar i hithörande ämne.

Den ena har avgivits den 10 oktober 1931 av länsstyrelsen i Västerbottens län och hemställes däri — under framhållande av att det för ifrågavarande lägenhetsinnehavare skulle medföra en bestående hjälp, om det tilläggsbidrag om högst 1,250 kronor, som utgått som kompensation för penningvärdets fall, av statsmakterna helt efterskänktes och att skyldigheten att förränta uppuret statsbidrag begränsades till grundbeloppet 750 kronor — att Kungl. Maj:t måtte till 1932 års riksdag avlåta proposition i nyssnämnt syfte, därvid ändringen borde få gällande kraft från och med år 1931.

Uti den andra av nämnda framställningar hava ett större antal innehavare av skogstorp och odlingslägenheter inom Östra och Mellersta Stensele revir i Västerbottens län hemställt om nedsättning uti de för av dem innehavda lägenheterna nu utgående arrendena, ävensom framfört vissa erinringar ifråga om erläggande av utskylder för samma lägenheter.

Jag övergår nu till *domänstyrelsens* utlåtande i ärendet.

Domänstyrelsen.

Styrelsen har till en början erinrat, att enligt direktiven för utredningen denna skulle omfatta såväl tidigare upplåtna skogstorp och odlings-

lägenheter som ock de i kungörelsen nr 170/1929 omförmälda kronotorpen. Beträffande de sistnämnda har styrelsen framhållit, att allenast ett 20-tal dylika lägenheter hittills blivit upplättna samt att endast en ringa del av föreskrivna odlings- och byggnadsarbeten hunnit bliva utförda. Med innehavarna av dessa lägenheter tillförsäkrad befrielse från utskylder och utlagor under de 15 första åren inträdde sälunda först från och med 14 mars 1945 skyldighet att erlægga arrende. Vid sådant förhållande och då det icke vore möjligt att nu överblicka i vad mån, med hänsyn till då rådande försörjnings- och arbetsmöjligheter för dylika lägenhetsinnehavare, någon svårighet skulle uppstå att erlægga arrende enligt nyssnämnda kungörelse, har det syntts styrelsen som om det vore för tidigt att nu, innan någon som helst erfarenhet på området vunnits, föreslå ändrade eller förbättrade upplåtelsevillkor. Det borde enligt styrelsen i detta sammanhang jämväl framhållas, att lägenheter av detta slag numera upplätas på sätt som, jämfört med tidigare upplåtelse av skogstorp och odlingslägenheter, måste medföra en starkare garanti för att avsikten med upplåtelsen verkligen skall kunna ernås. Styrelsen har alltså såsom sin uppfattning framhållit, att den anbefallda utredningen med hänsyn till vad nyss anförts beträffande kronotorpen syntts böra omfatta allenast skogstorp och odlingslägenheter, därvid en viss hänsyn borde tagas till de villkor, som gälla för upplåtelse och särskilt inlösen av sådana kolonat, som anlagts genom statens kolonisationsnämnd. Härefter har styrelsen rörande rådande förhållanden å ifrågavarande lägenheter anfört följande.

Förenämnda kungörelse nr 170/1929 trädde i kraft den 1 juli sagda år, och fick någon vidare upplåtelse av nya lägenheter på grund av kungörelsen den 18 juni 1909 (nr 69) angående upplåtande av odlingslägenheter å kronoparker och överloppsmarker i de sex nordligaste länen icke vidare äga rum. Vid denna tidpunkt finnes å nämnda marker upplättna tillsammans 2,213 skogstorp och odlingslägenheter. Av dessa hade sedermera 50 nedlagts. Utredningen skulle således beröra 2,163 lägenheter.

Beträffande dessa upplåtelse å kronomark torde först böra observeras, att desamma strängt taget bort särskiljas i två skilda kategorier med hänsyn till anledningen till upplåtelsen. Tidigare anlades skogstorpen under förutsättning, att upplåtelsen skulle vara till gagn för skogens vård och bevakning. I viss mån gällde även detta beträffande tidigare anlagda odlingslägenheter, men tillkom sedermera den bestämmelsen, att odlingslägenheter finge anläggas jämväl i närheten av odlad bygd samt vid kommunikationsled.

Beträffande samtliga dessa lägenheter och särskilt de tidigare anlagda torde som regel kunna påstås, att i ett stort antal fall sökandens val av plats till slut blivit avgörande för, varest lägenheten skulle upplätas. En följd härav hade ej så sällan blivit, att lägenheterna kommit att ligga enstaka och långt bort från kommunikationsleder samt att tillgången till odlingsmark i lägenhets grannskap varit för knapp för att lägenheten skulle kunna bliva en verklig jordbrukslägenhet. Då något urval av lägenhetshavare ej i egentlig mening ägt eller kunnat äga rum, hade dessa, särskilt sådana som nedsatts på lägenheter, som fölle under förenämnda senare tillkomna slag av upplåtelse, ej sällan varit mindre lämp-

liga som skogsarbetare, och genom för stor anhopning av dylika lägenheter på skilda platser hade möjligheten till arbetsförtjänst i en hel del fall blivit åtskilligt begränsad. En följd härav hade, oaktat beviljade och delvis utbetalade statsbidrag, blivit en viss naturlig utgallring, som pågått under en följd av år. I anslutning till förut meddelade uppgift beträffande antalet av ifrågavarande lägenheter hade denna utgallring under de senare två åren utgjort cirka 1.1 procent per år av hela beståndet.

Såsom en sammanfattning av hittills vunna erfarenheter av den nu ifrågavarande kolonisationen torde kunna sägas, att, där det funnits tillräckligt med odlingsjord och arbetsförtjänst, en arbetsduglig och arbetsvillig nybyggare hade med hjälp av beviljade statsbidrag kunnat slå sig fram och någorlunda fullgöra åtagna skyldigheter att bygga och odla samt erlägga arrende. Av 1,143 lägenheter, för vilka frihetsåren utgått och vars innehavare sålunda erlade arrende, hade å 76 procent samtliga byggnads- och odlingskyldigheter fullgjorts, medan på återstående 24 procent dessa skyldigheter i större eller mindre omfattning blivit eftersatta.

Det vore givetvis innehavarna av dessa ännu ej färdiga lägenheter, som vore sämst situerade, enär arrende skulle erläggas, innan särskilt odlingen, som väl finge anses såsom den huvudsakliga produktionsfaktorn, helt kommit i funktion. Ifråga om dylika lägenheter hade styrelsen i många fall nödgats medgiva anstånd med fullgörande av byggnads- och odlingskyldigheterna långt utöver i kontrakten stipulerad tid, blott skogsstatspersonalen vitsordat, att vederbörande efter måttet av sin förmåga sökt utföra sitt åtagande. I en hel del fall hade detta tillvägagående visat sig ändamålsenligt, i andra åter resultatlöst; allt tydligen vittnande om att kolonisationen på Norrlands, särskilt lappmarkernas skogar icke ens med ganska rikliga statsbidrag kunde forceras.

Till belysande av huru de lägenhetshavare, varom här vore fråga, fullgjort inbetalningen av arrendena för respektive lägenheter, finge styrelsen meddela, att för cirka 1,100 arrendepliktiga lägenheter arrendeavgälden under åren 1926—1930 i allmänhet erlagts på förfalldagen, men i 314 fall först efter inkasso, samt att under samma tid i 4 fall arrendatorn blivit uppsagd på grund av uraktlåtenhet att erlägga arrendet.

Efter denna orientering på området har styrelsen uppehållit sig vid det i ärendet och nu senast av länsstyrelsen i Västerbottens län i skrivelsen den 10 oktober 1931 framförda uttalandet, att det tilläggsbidrag, vilket beslutades av 1918 och 1920 års riksdagar, varit ett kristidsbidrag, avsett att kompensera kristidens ökade arbets- och materialpriser. Styrelsen har härvid anfört följande.

Styrelsen hade verkställt viss utredning i berörda hänseende, varvid ersättningen för byggnadsarbetet å lägenheterna före kristiden hade ansetts utgöra 500 kronor av den tillerkända odlingshjälpens 750 kronor. Som grundval för denna utredning hade lagts särskilt upprättad kostnadsberäkning gällande år 1930, fördelad på material- och arbetskostnader. I trävarukostnaden inginge endast kostnad för avverkning, försågning och hyvling jämte transport. Ur materialkostnaden för år 1930 hade beräknats kostnaden åren 1913, 1918—1919, 1920, 1921, 1922—1929, 1930 medelst byggnadsmaterialindex, härlett för åren 1920—1930 ur kommerskollegii index för varugrupperna: cement, tegel etc.; trävaror, papp och pappersvaror; järnfabrikat, varvid dessa grupper index vägts med den relativa kostnad de inginge i totala materialkostnaden. För åren 1918—1919 hade G.

Silverstolpes byggnadsmaterialindex, publicerade i Ekonomisk Tidskrift 1921, omräknade till kommerskollegii basår, tillämpats. Arbetskostnaden hade beräknats efter skogsarbetarlöner från Umeå överjägmästartdistrikt för åren 1931, 1922—1930, meddelade i Lönestatistisk årsbok, utgiven av socialstyrelsen, samt för åren 1918—1921 från Sociala meddelanden, utgivna av socialstyrelsen 1922.

Den totala byggnadskostnaden, sammanställd för följande år och därur framdeducerade indextal, bleve:

År	1913	1918—1919	1920	1921	1922—1929	1930
Kronor	3,185	9,575	11,000	6,505	5,575	5,140
Indextal	100	301	345	206	181	175

Förestående kostnadsberäkning vore grundad på 8-timmars arbetsdag, och omräknad för år 1913 till 10-timmars-dag bleve totala kostnaden 2,955 kronor, vilken kostnad väl överensstämde med av styrelsen då beräknad kostnad, 2,900 kronor.

Om tilläggsbidraget anpassades efter förestående indexserie, borde detta hava utgjort för åren 1918—1919: 1,005 kronor, 1920: 1,225 kronor, 1921: 530 kronor, 1922—1929: 405 kronor samt 1930: 375 kronor.

Under förutsättning att den byggnadshjälp, som utgått 1913 med 500 kronor, varit lämpligt anpassad, hade sålunda för åren efter 1920, genom ett tilläggsbidrag på 1,250 kronor då utbetalades, skett en överkompensation utgörande för år 1921: 720 kronor, 1922—1929: 845 kronor samt år 1930: 875 kronor.

Av de båda utredningarna angående dels i vilken omfattning lägenhetshavarna ifråga fullgjort inbetalandet av arrendet och huruvida tilläggsbidraget utgjort kompensation för kristidens höjda byggnadskostnader syntes ej direkt framgå, att dessa kronans åbor vore i behov av förbättrade upplåtelsevillkor. Att så emellertid icke vore fallet, torde dock vara oemotsägligt, om man såge till det stora flertalet. Styrelsen ansåge sig ock böra vitsorda, att en avsevärd del av dessa lägenhetshavare levde under synnerligen knappa omständigheter. Orsakerna härtill kunde vara flera och av den art, att de ej genom lagstiftningsåtgärder kunde förebyggas, såsom rent personliga förutsättningar, för att beröra endast ett område.

Emellertid torde vid tidigare bedömande av hithörande spörsmål för litet avseende hava fästats vid tillgången på arbetsförtjänst och den omständigheten att minst 2 hektar odlad jord borde finnas i full produktion vid en lägenhet av ifrågavarande slag för att en familj av den omfattning, som vore vanlig vid dessa lägenheter, skulle därav hava den bärgning, som, jämte arrendatorns arbetsförtjänst under den tid lägenhetens skötsel lämnade övrig, vore ett existensminimum, som knappast tålde vid att belastas med ett relativt högt arrende och brandstodsavgifter för lägenheten. Det vore förklarligt, om mången av dessa arrendatorer, när han förbrukat sina bästa krafter på lägenhetens bebyggande och uppodling, såge framtiden mörk och oviss.

När nu domänstyrelsen fått i uppdrag att föreslå förbättrade villkor för dessa lägenhetshavare, ansåge sig styrelsen efter samråd i ärendet med statens egnahemsstyrelse icke vara bunden av enbart de i ärendet ifrågasatta åtgärderna utan böra anlägga en något vidare syn på frågan. Därvid syntes det styrelsen vara minst lika viktigt att tillse, att det avsedda och slutliga syftet med alla dessa uppoffringar från statens sida

vunnes, som att för tillfället hjälpa lägenhetshavarna över en brydsam tid. I det förra hänseendet torde syftet få anses vara att få till stånd en kolonisation, som kunde, så att säga, stå på egna ben och icke ständigt behövde stödjas och omhuldas av statsmakterna.

I fråga om de åtgärder, som härutinnan lämpligen borde vidtagas, har styrelsen anfört följande.

Med hänsyn till de avsevärda statsbidrag, som redan anvisats för denna kolonisation, först genom odlingshjälp på 750 kronor, så ett tilläggsbidrag på högst 1,250 kronor, ytterligare ett odlingsbidrag utan återbetalningskyldighet på 500 kronor samt möjlighet till iståndsättande av avsevärt bristfälliga byggnader för en kostnad av i regel högst 1,500 kronor, syntes det styrelsen icke kunna ifrågasättas, att dessa lägenhetshavare skulle erhålla ytterligare statsbidrag ens för ytterligare odling å lägenheten, utan borde enligt styrelsens förmenande de förbättrade villkor, som kunde komma ifråga, avse att dels och i första hand förvärva lägenheten med full äganderätt på så lindriga villkor som möjligt, dels ock en tillfällig lättnad i arrendavgälden. Det psykologiska momentet borde här ingalunda förbises utan tillmätas en avgörande betydelse. Ur denna synpunkt torde utsikten att såsom egen snart få förvärva den jord, varå nybyggaren utfört sin odlargärning, vara av allra största betydelse och verka som en mäktig drivfjäder till intensivt arbete på samma gång som den med fastare band såsom ägare än som arrendator bunde honom vid torvan.

Uti kungörelsen nr 170/1929 avhandlades uti 35 § villkoren för inlösen av skogstorp och odlingslägenheter, och vore det genom ändringar av dessa villkor som styrelsen ville hålla före, att kolonisationen av Norrlands och lappmarkens kronoskogar skulle kunna befästas. Styrelsen funne nämligen den köpeskilling, som enligt nyssnämnda bestämmelser kunde komma att äsättas lägenheten, alltför hög, särskilt med hänsyn till det betydande arbete innehavaren fått prestera, innan han fullgjort föreskrivna byggnader och odlingar. En avsevärd nedsättning härutinnan syntes nödvändig, om förvärvandet av lägenheten i verkligheten skulle bli en belöning för odlargärningen i stället för en ytterligare tunga, som belastade nybyggarens strävsamma liv. Av denna anledning syntes det styrelsen böra ifrågasättas, om ej det tilläggsbidrag, som vederbörande kunde hava uppburet, borde jämföras med det premielån, som beträffande egnahemsbyggare vore medgivet i kungörelsen nr 218/1928, d. v. s. att återbetalningsskyldighet i någon som helst form ej skulle föreligga, då villkoren för tilläggsbidragets erhållande blivit uppfyllda eller föreskrivna byggnader utförda och lägenhetshavaren önskade förvärva lägenheten med äganderätt. I anslutning härtill borde ock det i kungörelsen nr 170/1929 § 34 omförmälda bidraget till iståndsättande av bristfälliga åbyggnader få samma karaktär.

Det statsbidrag, som skulle inräknas i köpeskillingen för skogstorp och odlingslägenheter, borde enligt domänstyrelsen sålunda fixeras till maximum 750 kronor eller den del därav, som i form av byggnadsbidrag eller odlingshjälp utbetalats till innehavaren. I vissa fall hade nämligen vederbörande innehavare icke begagnat sig av sin rätt att utfå den fastställda odlingshjälpen. — Ifråga om värdet av odlingsmarken syntes det domänstyrelsen önskvärt, att vissa generella regler fastsloges, innefat-

tande ett fixerat maximipris på denna. Styrelsen ville i det avseendet ifrågasätta ett högsta värde av 20 kronor per hektar. Beträffande tilldelning av skogsmark hölle styrelsen före, att det ur flera synpunkter vore lyckligt, att densamma bestämdes på sätt vore föreskrivet ifråga om kolonat. För dessa hade vissa områden vid första upplåtelsen utlagts, innefattande utom odlingsmark jämväl skogsmark till i regel en areal av högst 15 hektar. Från denna skogsmark hade avsetts att innehavaren, sedan han förvärvat kolonatet med äganderätt, skulle kunna i huvudsak erhålla virke till byggnader. Vedbrand åter skulle avgiftsfritt efter anvisning få hämtas från angränsande kronopark av mindrevärdigt virke. Styrelsen hölle före, att det ur jämställighetssynpunkt vore synnerligen önskvärdt, att liknande bestämmelser kunde komma till stånd ifråga om inlösen av skogstorp och odlingslägenheter. Värdet å dylik skogsmark syntes böra kunna fastställas till 5 kronor per hektar. Värdet åter av därå vid överlåtelse tillfälle växande skog syntes böra bestämmas med ledning av då gällande virkespriser. Säsom oeftergivligt villkor för inlösen av nu ifrågavarande lägenheter borde dock stadgas, att föreskrivna byggnader skulle finnas å lägenheten i gott stånd och minst 2 hektar odlad jord vore i god hävd. — Skulle inlösen av lägenhet komma till stånd före utgången av de i kontraktet medgivna så kallade frihetsåren, borde ägaren få åtnjuta motsvarande förmån, som i liknande fall jämlikt beslut av 1929 års riksdag medgivits kolonisterna, nämligen frihet från skyldighet att erlägga ränta å ogulden köpeskilling för lägenheten under så lång tid, att denna tillhoppa med den legofria tiden utgjorde 15 år.

Köpeskillingen för en medelstor lägenhet av nyssberörda slag har av domänstyrelsen enligt förut av styrelsen skisserade försäljningsvillkor beräknats sålunda: statsbidrag 750 kronor, 7 hektar odlingsmark å 20 kronor 140 kronor, 15 hektar skogsmark å 5 kronor 75 kronor, växande skog därå å 30 kronor per hektar 450 kronor eller tillsammans 1,415 kronor.

För statsverket innebure nämnda avsteg från nu gällande bestämmelser ifråga om statsbidragets beräkning ett avskrivande av dels tillerkända tilläggsbidrag, motsvarande ett sammanlagt belopp av 1,954,749 kronor, dels byggnadsbidrag jämlikt kungörelsen nr 170/1929. För sistnämnda ändamål hade till den 1 september 1931 anvisats inalles 25,400 kronor. Vad tilläggsbidraget beträffade torde statsmakterna vid beviljande av det samma icke hava ifrågasatt, att kapitalet någonsin skulle till statsverket återbäras. Enahanda torde förhållandet ock få sägas vara beträffande odlingshjälpen å 750 kronor. Däremot syntes byggnadsbidraget enligt 1929 års kungörelse hava beräknats komma att under viss förutsättning till statsverket återbäras.

För domänverkets vidkommande medförde de nu ifrågasatta lindrade villkoren för inlösen av skogstorp och odlingslägenheter en viss minskning uti inkomsterna genom uteblivna arrenden, men också en avsevärd lättnad för revirpersonalen, vilken, sedan dessa lägenheter friköpts, i huvudsak befriades från uppsiktsskyldigheten över dem. Denna minskning kunde i första hand beräknas utgöra 3,6 procent årlig ränta å förutnämnda 1,954,749 kronor eller 70,370 kronor, sedan frihetsåren tilländagått för samtliga lägenheter, som erhållit tilläggsbidrag, vartill komme ränta efter sam-

ma räntefot å utbetalda byggnadsbidrag jämlikt kungörelsen nr 170/1929. Kostnaderna för det biträde, domänverket jämlikt kungörelsen den 18 december 1925 (nr 486) med tillämpningsföreskrifter till kungörelsen den 26 juni 1925 (nr 291) angående allmänna grunder för upplåtande av kolonat på kronoparker i Norrland och Dalarna lämnade kolonisationsnämnderna i Norrbottens och Västerbottens län vid utövande av deras verksamhet, hade styrelsen beräknat till cirka 30 kronor per kolonat och år. Utgående från enahanda beräkningsgrunder beträffande skogstorp och odlingslägenheter borde domänverkets befattningstagande med sistnämnda upplåtelse uppskattas till en årlig utgift av cirka 68,000 kronor. Beloppet vore emellertid åtskilligt för lågt såsom full ersättning för förvaltningsuppgiften, enär denna i senare fallet helt vilade å domänverket och i det förra endast till viss mindre del.

Vid behandling av frågan om och i vad mån innehavare av skogstorp och odlingslägenheter omedelbart borde beredas vissa lättnader särskilt beträffande nu utgående arrenden, har domänstyrelsen anfört, att styrelsen haft flera förslag under överbägande. Sålunda hade bland annat ifrågasatts en annan räntefot å de statsbidrag, som beviljats och varå arrendet i huvudsak beräknats. Till följd av de konsekvenser, som ett dylikt frångående av nu gällande bestämmelser skulle medföra ifråga om exempelvis egnahemslånerörelsen och därför gällande föreskrifter, hade styrelsen måst frånga denna tanke. Då ett rubbade av kontraktens bestämmelser ifråga om arrendets beräknande och erläggande jämväl ansetts kunna medföra betänkliga konsekvenser bland annat därutinnan att ytterligare anspråk på ändringar i berörda hänseende skulle kunna framkomma, hade styrelsen, med hänsyn till att kolonisterna jämlikt beslut av 1929 års riksdag beviljats ytterligare fem frihetsår, funnit sig bäst gagna såväl statens som lägenhetsinnehavarnas intressen genom att beträffande innehavarna av skogstorp och odlingslägenheter föreslå befrielse under fem år från erläggande av den del av arrendet, som beräknats efter 3.6 procent på åtnjutet tilläggsbidrag. Denna lindring i arrendeavgälden syntes styrelsen böra tillämpas först från och med den 14 mars 1932. Styrelsen kunde sålunda icke biträda länsstyrelsens i Västerbottens län här förut omnämnda förslag, att en eventuell lindring i arrendevillkoren för ifrågasvarande lägenheter skulle få retroaktiv verkan. Närmare utformat innebure styrelsens sistnämnda förslag, att beträffande skogstorp och odlingslägenheter, för vilka redan erlagts arrende enligt gällande föreskrifter, arrendet under fem år eller för tiden 14 mars 1932—14 mars 1937 nedsattes med 3.6 procent på uppuret tilläggsbidrag samt att beträffande sådana lägenheter, för vilka ännu ej erlagts arrende, arrendet under de fem första åren, sedan skyldighet att erlægga arrende inträtt, nedsattes efter samma beräkningsgrunder. Sedan dessa fem år tilländagått, skulle arrendet utgå enligt nu gällande bestämmelser, därest icke innehavaren dessförinnan inlöst lägenheten till pris, beräknat enligt styrelsens nu avgivna förslag.

Statskontoret har anslutit sig till den av domänstyrelsen framförda meningen, att nuvarande innehavare av vissa lägenheter å kronomark borde beredas möjlighet att på förmånliga villkor förvärva lägenheterna i fråga. Jämväl de grunder, efter vilka domänstyrelsen ansett en försäljning av lägenheterna kunna äga rum, syntes statskontoret med hänsyn till rådande förhållanden knappast böra föranleda någon erinran. Domänstyrelsens förslag beträffande nedsättning under fem år för tid efter den 14 mars 1932 av arrendet för vissa lägenheter, till vilka tilläggsbidrag utgått, har statskontoret likaledes tillstyrkt. I övrigt har den av domänstyrelsen verkställda utredningen icke föranlett särskilt uttalande från statskontorets sida.

Skogstorpen, odlingslägenheterna och kronotorpen hava det gemensamt, att de äro av domänstyrelsen å kronomark i de sex nordligaste länen under nyttjanderätt upplåtna lägenheter, varå i främsta rummet skogsarbetare beretts tillfälle att å obruten mark genom nyodling och nybyggnad skapa sig en bostad med ett mindre jordbruk till stöd. Medan de äldre upplåtelseerna, skogstorpen och odlingslägenheterna, blivt understödda med förhållandevis ringa kontant odlings- och byggnads hjälp samt huvudsakligen äro skogsarbetarboställen, har vid den nyaste upplåtelseformen, kronotorpen, större omvårdnad ägnats frågan om lägenheternas tjänlighet och tillräcklighet ur jordbrukssynpunkt samt rikligare bidrag tillmåtts för odlings- och byggnadsarbeten.

I den med anledning av begäran av fjolårets riksdag nu verkställda utredningen rörande frågan om lindring i upplåtelsevillkoren för ifrågasvarande lägenhetshavare har på skäl, som jag finner giltiga, gjorts gällande, att åtgärder i dylikt syfte ej för närvarande borde ske i avseende å kronotorpen. Denna upplåtelseform är ännu så gott som oprövad — villkoren bestämdes vid 1929 års riksdag — vartill kommer, att kronotorparna tidigast 1945 hava att utgöra avgifter för sina lägenheter. Att redan nu, nära femton år i förväg och i avsaknad av varje kännedom om de förhållanden, som då råda å lägenheterna, besluta om lindrade betalningsvillkor beträffande kronotorpen synes varken erforderligt eller lämpligt.

Frågan inskränker sig alltså till skogstorpen och odlingslägenheterna, vilka samtliga upplåtits före den 1 juli 1929. Att innehavarna av dessa lägenheter ofta befinna sig i knappa omständigheter och äro förtjänta av att i sin nybyggargärning erhålla viss ekonomisk lättnad torde framgå av utredningen i ämnet. Det härutinnan nu föreliggande förslaget avser i främsta rummet att underlätta för de lägenhetshavare, som jämlikt gällande, år 1929 utfärdade bestämmelser äro därtill berättigade, att med äganderätt övertaga de av dem bildade lägenheterna samt i andra rummet att åstadkomma viss lindring i arrendeavgifterna under den närmaste framtiden beträffande sådana lägenheter av nu förevarande slag, som under samma tid fortfarande innehavas under nyttjanderätt.

Den av domänstyrelsen, vilken myndighet tidigare hyst vissa betänkligheter mot äganderättsupplåtelse å kronoparkerna, nu hävdade uppfattningen, att hithörande lägenhetsbildning bäst främjas genom målmedvetna åtgärder för underlättande av friköp, synes mig välgrundad. Såsom styrelsen framhållit, torde utsikten för nybyggaren att såsom egen snart och på gynnsamma villkor få förvärva den jord, varå han utfört sin odlargärning, vara av den största betydelse samt verka såsom en mäktig drivfjäder till intensivt arbete på samma gång som den med fastare band knöte honom vid hemmet. Visserligen medför det av styrelsen framlagda förslaget, att staten vid köpeskillningarnas bestämmande avskriver ej oväsentliga belopp. Med hänsyn till förslaget betydelse för den befolkning i Norrlands skogsbygder, som därav beröres, finner jag mig emellertid kunna tillstyrka, att åtgärder vidtagas i enlighet med det av domänstyrelsen framlagda, av statskontoret tillstyrkta förslaget.

De föreslagna åtgärderna för underlättande av friköp av skogstorp och odlingslägenheter innebära i huvudsak, att i köpeskillingen skulle inräknas, i likhet med vad nu gäller, den kontanta odlings- och byggnadshjälp, högst 750 kronor, som utgått enligt tidigare bestämmelser, men, i motsatts till vad nu är stadgat, däremot icke det tilläggsbidrag å högst 1,250 kronor, som utgått jämlikt kungörelserna nr 448/1918 och 260/1920. Vidare skulle vid köpeskillingens bestämmande följande högsta markvärden beräknas per hektar, nämligen för odlingsmark 20 kronor och för skogsmark 5 kronor. Värdet å växande skog skulle bestämmas med ledning av vid överlåtelsestillfället gällande virkespriser. Mot detta förslag har jag intet annat att erinra, än att jag tillika tillstyrker att, i anslutning till vad som på sätt jag strax skall omnämna ifrågasatts för de s. k. försökskolonaten, annan mark än odlings- eller skogsmark bör vid försäljningen äsättas ett värde av 1 krona per hektar, dock att för sjöar och berg ej beräknas något värde. Jämväl tillstyrker jag domänstyrelsens förslag, att, därest inlösen under äganderätt av skogstorp eller odlingslägenhet kommer till stånd före utgången av de i upplåtelseavtalet medgivna femton legofria åren, köparen befrias från skyldighet att erlægga ränta å ogulden köpeskillning för lägenheten under så lång tid, att denna tillika med den legofria tiden utgör femton år. Nu gällande stadganden om inlösen av skogstorp och odlingslägenheter, i vilka stadganden jag för övrigt ej ifrågasätter ändring, återfinnas i 31 och 35 §§ av kungörelsen den 14 juni 1929 (nr 170) angående upplåtelse av kronotorp å vissa kronoparker m. m., vilken kungörelse tillkommit efter riksdagens hörande år 1929 (prop. nr 198; R. skr. nr 282). Därest riksdagen biträder det av mig nu tillstyrkta förslaget, torde Kungl. Maj:t äga vidtaga härav påkallad ändring av sagda 35 §, att träda i kraft förslagsvis den 1 juli 1932.

I syfte att för skogstorp- och odlingslägenhetshavare, i den mån de ännu ej äro berättigade eller önska inlösa sina lägenheter, bereda viss omedelbar lättnad i avseende å arrendeavgifter, har domänstyrelsen vi-

dare föreslagit befrielse för ifrågavarande lägenhetshavare under fem år från erläggande av den del av arrendeavgiften, som beräknats efter 3.6 procent på sådant tilläggsbidrag å högst 1,250 kronor, som avses i förenämnda kungörelser nr 448/1918 och 260/1920. Befrielsen skulle begynna för de lägenhetshavare, som redan börjat erlægga arrende, från och med arrendeåret 1932—1933 samt för övriga från och med det år, arrendeskylldighet enligt avtalet inträder. Ej heller mot detta förslag har jag något att invända. Därest förslaget gillas av riksdagen, torde Kungl. Maj:t få vidtaga härav påkallad ändring av sista stycket i 1 mom. av kungörelsen den 20 juni 1918 (nr 448) angående tilläggsbidrag till vissa innehavare av odlingslägenheter och skogstorp å kronomark i de sex nordligaste länen sådant sagda moment lyder enligt kungörelsen den 4 juni 1920 (nr 260). Nämnda stycke torde därvid böra givas det innehåll, att lägenhetsinnehavare, som uppbär tilläggsbidrag, skall vara skyldig att från och med det tjuguförsta året från första upplåtelsen vidkännas den höjning i den årliga arrendeavgiften, som motsvarar ränta efter 3.6 procent å sagda bidrag. Ändringen torde böra äga tillämpning i avseende å arrendeavgifter, som skola erläggas för arrendeåret 1932—1933 och senare år, därvid dock tillika torde böra stadgas, att sådan lägenhetsinnehavare, beträffande vilken skyldighet att erlægga arrendeavgift inträtt före arrendeåret 1932—1933, icke skall vidkännas höjning av arrendeavgiften på grund av erhållet tilläggsbidrag förrän från och med arrendeåret 1937—1938.

B. Hjälpåtgärder åt innehavare av kolonat å kronoparker i Norrland och Dalarna samt av nybyggen å Alträskes kolonisationsområde.

Innan jag närmare ingår på de förslag till hjälpåtgärder åt innehavare av kolonat å kronoparker i Norrland och Dalarna, som av 1931 års egna-hemsutredning framlagts i förenämnda skrivelse, torde jag få lämna en kortfattad redogörelse för den försökskolonisation, som ägt rum å kronoparker inom sagda trakter.

Gällande bestämmelser för kolonat.

Vid 1918 års riksdag (prop. nr 198; R. skr. nr 173) beslöts anordnande av kolonisationsförsök å vissa kronoparker i Västerbottens och Norrbottens län i huvudsaklig överensstämmelse med av 1916 års kolonisationskommitté i betänkande den 15 december 1917 framställda förslag med vissa av dåvarande chefen för jordbruksdepartementet i propositionen tillstyrkta jämkningar.

Två typer av kolonat skulle upplåtas, en större med omkring 15 hektar odlingsmark och en mindre med omkring 5 hektar. Odlingsmarken skulle till större delen bestå av torvmark. Till de större kolonaten skulle därjämte läggas omkring 15 hektar skogsmark; till de mindre kolonaten däremot skulle ej läggas mera skogsmark, än att lämp-

lig arrondering vunnas. Kolonaten skulle upplåtas på arrende för en tid af femton år, med rätt för kolonist att, efter tio år och när kolonist uppfyllt sina kontraktsenliga åligganden, få mot viss köpeskillning förvärva kolonatet med äganderätt. Genom statens försorg skulle vissa avlopps- och avledningsdiken upptagas. En del av de mindre kolonaten (statsbyggen) skulle genom statens försorg förses med mangårds- och uthusbyggnad, dock ej i fullt färdigt skick (s. k. förstahandsbygge). Kolonist å statsbyggt kolonat skulle inom tio år fullborda åbyggnaderna enligt viss plan. Å övriga kolonat (självbyggen) skulle kolonist inom tre år utföra byggnadsarbeten, motsvarande förstahandsbygget å statsbyggda kolonat, samt inom tio år fullborda åbyggnaderna. Kolonist å mindre kolonat skulle inom fem år odla en hektar samt före upplåtelse tidens utgång ytterligare två hektar. Kolonist å större kolonat skulle inom tre år odla en hektar och innan åtta år förflutit ytterligare två hektar samt före upplåtelse tidens utgång ytterligare två hektar. Självbyggande kolonist skulle av statsmedel erhålla en kontant byggnadshjälp med $\frac{3}{4}$ av den beräknade byggnadskostnaden, dock högst 4,500 kronor. Kolonist å större kolonat skulle äga att i odlingshjälp utfå 500 kronor. Kolonist skulle vidare berättigas att efter vissa regler å kronans mark kostnadsfritt erhålla virke m. m. Vid kolonatets avträdande skulle kolonist åtnjuta ersättning för de förbättringar han å kolonatet utfört i avseende å jord, diken, hägnader, hässjor, vägar och byggnader, dock att härvid skulle avräknas värdet av virke, som för förbättringens utförande tillhandahållits kolonisten av staten, samt belopp, som kolonisten kunde hava enligt kontraktet eller eljest bekommit såsom odlings-, diknings- eller byggnadshjälp; och finge ersättning ej utgå för byggnader, till vilkas uppförande kolonisten ej ägde erhålla virke. Under de fem första åren (frihetsåren) skulle ingen lega utgå. Därefter skulle i årlig lega erläggas dels för marken 3.6 procent å det belopp, som vid köp av kolonatet skulle utgå för odlingsmarken, dels för byggnaderna 180 kronor vid statsbyggen samt vid självbyggen 3.6 procent å den kontanta byggnadshjälp. Köpeskillingen för kolonat, som förvärvades med äganderätt, skulle bestämmas sålunda: a) För byggnaderna räknas, om desamma blivit delvis uppförda av staten, 5,000 kronor, och, om de helt uppförts av kolonisten, det belopp denne bekommit i byggnadshjälp. b) För odlingsmarken, med avlopps- och avledningsdiken upptagna, beräknas ett pris av 50 kronor för hektar, vilket pris dock må kunna med hänsyn till markens läge och beskaffenhet skäligen nedsättas. c) Skogsmarken beräknas till 20 kronor för hektar och övrig mark till 10 kronor för hektar, dock att för sjöar och berg icke beräknas något värde. d) Betalningen för gagnvirkesduglig ståndskog, som vid äganderättens förvärvande finnes inom kolonatets område, uträknas efter följande grundpris: för lövskog samt växande barrskog om 10—14 centimeter i diameter vid brösthöjd 75 öre per kubikmeter fast mått, för växande barrskog om 15—24 centimeter i diameter vid brösthöjd 1 krona 50 öre per kubikmeter sådant mått samt för dylika träd om 25—29 centimeter i diameter vid brösthöjd 3 kronor per kubikmeter fast mått. Köpeskillingen skulle bestämmas vid upplåtelsen, dock skulle värdet av växande skog göras beroende av skogsräkning vid äganderättsupplåtelsen. Köpeskillingen skulle gäldas enligt i huvudsak samma regler som gällde för egnahems-lån. Vid köp av mindre kolonat skulle köpeskillingen kunna minskas, enligt vissa regler, med hänsyn till antalet dagsverken utförda hos skogs-

förvaltningen (avdrag på grund av s. k. skogsarbetspremier). Vid köp av större kolonat skulle köpeskillingen också kunna enligt vissa regler minskas med högst 500 kronor, så framt kolonisten utfört odling utöver vad honom enligt kontraktet ålegat (avdrag på grund av s. k. odlingspremier). — I övrigt skulle åtskilliga andra bestämmelser gälla, vilka dock äro av mindre betydelse för den nu föreliggande frågan.

Vid riksdagarna 1919—1924 beslöts anordnande av ytterligare kolonisationsförsök, vilka skulle äga rum enligt i allt väsentligt samma grunder som stadgats för 1918 års kolonisationsförsök. Kolonisationsföretagen hava förlagts till följande kronoparker.

1918 års företag: Djupsjö i Norrbottens län samt Metseken och Rönnliden-Luspberget i Västerbottens län.

1919 års företag: Ängeså i Norrbottens län, Östra och Västra Jörnsmarken samt Aronsjökullarna i Västerbottens län, Ansjö i Jämtlands län och Hamra (Tandsjö) i Gävleborgs län.

1920 års företag: Ljusåtrakten, Vaksliden, Siksjö och Pite (Blåsmark) i Norrbottens län, Aborrträskliden i Västerbottens län och Hamra (Fågelsjö) i Gävleborgs län.

1921 års företag: Vargisåvattnen, Pajala Östra, Ohtanajärvi och Västra Limingojärvi i Norrbottens län samt Örålandet och Abmoberget i Västerbottens län.

1922 års företag: Narken, Vuodnaberget och Pite (Långträsk) i Norrbottens län, Gunnarn, Jovan, Tallträskliden, Simsjölandet, Mötingsberget, Bocken och Grundträskliden i Västerbottens län samt Ede i Jämtlands län.

1923 års företag: Laxbäcken, Pite (Koler), Viståsen, Västra Limingojärvi, Östra Limingojärvi och Äihämä i Norrbottens län, Råbäckstjäl'n i Västerbottens län, Rätansbyn i Jämtlands län, Haverö i Västernorrlands län samt Älvdalen i Kopparbergs län.

1924 års företag: Dundret i Norrbottens län.

Sedan viss omläggning av kolonisationsverksamheten blivit vid 1925 års riksdag beslutad (prop. nr 90; R. skr. nr 299), fann Kungl. Maj:ten den 26 juni 1925 gott att dels utfärda kungörelse (nr 291) angående allmänna grunder för upplåtande av kolonat å kronoparker i Norrland och Dalarna, avseende i främsta rummet reglering av framtida upplåtelse av kolonat, dels ock godkänna vissa tilläggsbestämmelser att gälla för äldre kolonat, beträffande vilka oinskränkt övergång till förenämnda allmänna grunder ej kunde ske. Dessa tilläggsbestämmelser voro följande.

1. Kolonisten må, i den mån så befinnes lämpligen kunna ske, erhålla ökad tilldelning av odlingsmark intill vad som bestämts genom de år 1925 fastställda nya grunderna för upplåtande av kolonat, skolande i så fall köpeskillingen för kolonatet i motsvarande mån höjas.

2. Om särskilda skäl därtill föranleda, må kolonisten erhålla visst uppskov med fullgörande av de i kontraktet bestämda byggnads- och odlingsskyldigheterna.

3. Kolonisten kontraktensligt tillkommande odlingshjälp må utbetalas i den mån odlingsarbetet utföres, och äger kolonisten, om kolonatet är av mindre typ, att i samma ordning utbekomma ett odlingsbidrag

utan återbetalningsskyldighet av 500 kronor för uppodling efter den 1 maj 1925 av en hektar jord.

4. Legan för kolonatet må från och med det sjätte till och med det åttonde året efter tillträdet nedsättas till hälften av det i kontraktet angivna beloppet.

5. Kolonisten må efter bestämmande av vederbörande kolonisationsnämnd erlægga legan för kolonatet i vissa terminer direkt till denna nämnd.

6. Med kapitalavbetalning å köpeskillingens amorteringsdel må anstå, till dess femton år förflutit från kolonatets första upplåtande.

7. På kolonatet belöpande skatt och annan allmän tunga må, efter skedd ansökning och framgent under den tid, kolonatet innehaves med nyttjanderätt, betalas av staten, dock under högst femton år från den första upplåtelsen.

8. Kolonisten må, efter prövning av behovet, kostnadsfritt efter utsyning erhålla erforderligt virke för mindre byggnader utöver den fastställda byggnadsplanen, såsom bagarstuga, bastu eller dylikt.

9. I den mån och för den tid, så prövas lämpligen kunna ske, må kolonisten beredas rätt utan avgift till fiske i vatten å angränsande kronopark.

10. Kolonisten må, så snart han fullgjort honom kontraktsevenligt åliggande odlings- och byggnadsskyldighet, få förvärva kolonatet med äganderätt.

Den 18 december 1925 utfärdade Kungl. Maj:t kungörelse (nr 486) med tillämpningsföreskrifter till kungörelsen nr 291/1915. I nämnda båda kungörelser hava sedermera vissa ändringar vidtagits genom kungörelser den 17 december 1926 (nr 511 och 515) samt den 8 juni 1928 (nr 220 och 221).

Ytterligare har, i överensstämmelse med beslut av 1929 års riksdag (prop. nr 143; R. skr. nr 281), Kungl. Maj:t den 27 juni 1929 fastställt ändringar i de för försökskolonaten gällande villkoren av följande innebörd.

1) Kolonist, som vederbörligen fullgör sina odlings- och övriga skyldigheter enligt kontraktet, befrias från erläggande av lega för kolonatet under ytterligare fem år, eller, om han före utgången av de legofria åren övertager kolonatet med äganderätt, från erläggande av ränta å ogulden köpeskillning för kolonatet under så lång tid, att denna tid tillhoppa med den legofria tiden utgör tio år.

2) Beträffande sådant kolonat, som under de tio närmaste åren från den första upplåtelsen antingen någon tid stått obesatt eller å vilket en förutvarande innehavare märkbart brustit i uppfyllandet av byggnads- eller odlingskyldighet skall den nye innehavaren äga frihet från erläggande av lega, respektive ränta, jämväl under så lång tid efter sagda tio år, som skäligen kan anses motsvara den tid, varunder kolonatet sålunda varit obesatt eller besuttits av en föregående innehavare utan fullgörande av byggnads- och odlingskyldigheter.

3) Det för beräkning av lega och köpeskillning för kolonat åsatta värdet å byggnader nedsättes, för såväl statsbyggda som så kallade självbyggda kolonat, till 3,500 kronor, med rätt för vederbörande kolonisationsnämnd, respektive domänstyrelsen beträffande kolonat inom Kop-

parbergs län, att, där särskilda skäl därtill föranleda, medgiva ytterligare nedsättning till lägst 3,000 kronor samt, efter särskilt tillstånd av Kungl. Maj:t i fråga om Norrbottens och Västerbottens län, jämväl därunder till lägst 2,000 kronor.

4) Kolonist tillerkännes ytterligare odlingsbidrag av 250 kronor, att utbetalas i den mån han under 1929, 1930 och 1931 nyodlade en hektar jord.¹

5) Såsom villkor för åtnjutande av någon av de under 1—4 omnämnda förmåner skall gälla, att förut överenskommen bestämmelse om ersättning vid avträde av kolonat jämkas i vissa avseenden.

Jämlikt de i ämnet 1925 antagna förändrade bestämmelserna handläggas frågor om kolonisationsåtgärder — vilka förut omhänderhafts av statens kolonisationsnämnd — numera av fyra särskilda kolonisationsnämnder, nämligen en för Norrbottens län, en för Västerbottens län, en för Jämtlands och Västerbottens län samt en för Gävleborgs län. Därjämte har Kungl. Maj:t uppdragit åt domänstyrelsen att tillsvidare fullgöra kolonisationsnämnd tillkommande åligganden rörande inom Kopparbergs län beslutat kolonisationsområde. Ledningen av och kontrollen över kolonisationsnämndernas verksamhet utövas sedan den 1 juli 1928 av statens egnahemsstyrelse. Jag torde här få bringa i erinran, att till följd av riksdagens därom i skrivelse nr 281.1929 gjorda anhållan utredning genom statens egnahemsstyrelse pågår om lämpligaste sättet för avveckling av kolonisationsnämnderna. Angående denna utredning vill jag tillika hänvisa till vad jag anfört i nionde huvudtiteln till årets riksdag (sid. 254).

I detta sammanhang torde jag jämväl få erinra om de för Alträsk kolonisationsområde i Norrbottens län gällande särskilda bestämmelser.

Kolonisationsverksamheten vid Alträsk.

Vid 1909 års riksdag beslöts anordnande av nybyggeslägenheter å ett från Alträsk och Svana kronoparker samt Selets f. d. stockfångskog avskilt område, beläget vid Brännbergs järnvägsstation ej fullt tre mil från Boden. Enligt en förberedande plan för områdets indelning skulle ett femtiotal lägenheter utläggas. Planen har sedermera av Kungl. Maj:t fastställts i avseende å 48 lägenheter. Nybyggesväsendet å kolonisationsområdet står under ledning av en särskild nämnd, Alträsk nybyggesnämnd, som tillerkänts rätt att i vidsträckt omfattning handla efter omständigheterna. Viss tillsyn över verksamheten utövas av statens egnahemsstyrelse. De för upplåtelse bestämda villkoren sammanfalla i många hänseenden med motsvarande stadganden rörande odlingslägenheter å kronoparker i de sex nordligaste länen. Upplåtelseerna — vilka i regel avse, utom impedimenter, 20 hektar, varav minst 10 hektar odlingsvärd jord — ske emellertid med äganderätt, dock med en försökstid på 15 år, varunder nybyggaren innehar lägenheten under nyttjanderätt samt är befriad från utlagor och onera för nybygget. Nybyggaren är under försökstiden skyldig uppodla, bebygga och, där så erfordras,

¹ I 1932 års statsverksproposition, IX H. T. punkt 111, har föreslagits, att den tid, varunder odling skall ske, måtte utsträckas att omfatta åren 1932, 1933 och 1934.

inhägna lägenheten enligt föreskrifter, som nybyggesnämnden meddelar vid upplåtelsen, samt hålla utlördade byggnader, hägnader och odlingar i fullgott stånd; laggdiken, som möjliggöra odlingsarbetets omedelbara påbörjande, upptagas emellertid genom nämndens försorg.

Enligt 1909 års bestämmelser ägde nybyggaren att av allmänna medel erhålla odlingshjälp till belopp av 750 kronor. I samband med utfärdandet år 1918 och 1920 av bestämmelser om tilläggsbidrag till innehavare av odlingslägenheter å kronoparker i de sex nordligaste länen för utförda byggnadsarbeten hava genom Kungl. Maj:ts brev den 20 juni 1918 och den 4 juni 1920 meddelats motsvarande föreskrifter om tilläggsbidrag till innehavare av nybyggeslägenhet å Alträsk. Enligt dessa föreskrifter tillerkändes innehavare, vars lägenhet blivit före den 20 juni 1918 upplåten jämlikt därom meddelade föreskrifter, rätt att, där föreskrivna byggnadsarbeten icke blivit utförda före den 1 januari 1915 — utöver honom tillkommande odlingshjälp — såsom tilläggsbidrag erhålla ett belopp, svarande mot tredjedelen av innehavarens kostnad för föreskrivna byggnadsarbeten, vilka utförts under tiden från och med ingången av år 1915 intill den 20 juni 1918, och mot hälften av sådan kostnad för fullbordande efter sistnämnda tidpunkt av dylika byggnadsarbeten, med iakttagande att tilläggsbidrag för byggnadsarbeten, som utförts före den 20 juni 1918, icke må överstiga 500 kronor och att tilläggsbidraget icke må sammanlagt uppgå till högre belopp än 1,250 kronor. Innehavare av nybyggeslägenhet, som upplåtits under tiden 19 juni 1918 — 30 juni 1929, äger rätt att, utöver odlingshjälpen, såsom tilläggsbidrag erhålla ett belopp, svarande mot hälften av innehavarens kostnad för föreskrivna byggnadsarbeten, med iakttagande att sådant tilläggsbidrag icke må överstiga 1,250 kronor. Nu nämnda lägenhetsinnehavare hava sålunda kommit i åtnjutande av kontant statsbidrag med sammanlagt högst 2,000 kronor.

Köpeskillingen bestämmes så, att den motsvarar dels det kapitalvärde, vartill nybygget vid upplåtelsen av nämnden uppskattas, vilket värde ej får sättas högre än 50 kronor för hektar av lägenhetens areal, impedimenter oberäknade, dels ock uppbyren odlingshjälp jämte tilläggsbidrag.

För upplåtelse, vilka äga rum från och med den 1 juli 1929, gälla särskilda av Kungl. Maj:t i brev den 14 juni 1929 meddelade bestämmelser. Desamma ansluta sig till 1929 års grunder för upplåtelse av kronotorp och förete sålunda i förhållande till förberörda grunder olikheter i flera avseenden.

I förberörda skrivelse den 11 januari 1932 har 1931 års egnahemsutredning inledningsvis meddelat följande sammanställning å antalet upplåtna kolonat och därå bosatta personer. Uppgifterna hänföra sig till år 1930.

L ä n	Antal upplåtna kolonat	Antal bosatta personer
Norrbottnens	204	1,060
Västerbottnens	176	847
Jämtlands och Västernorrlands	20	101
Gävleborgs	25	159
Kopparbergs	6	23
Summa	431	2,190.

Beträffande kolonisationsnämndernas kostnader för kolonisationsverksamheten har utredningen meddelat följande uppgifter, avseende budgetåret 1929/1930.

U t g i f t e r	K o l o n i s a t i o n s n ä m n d					
	Norr- bottens län	Väster- bottens län	Jämtlands och Väster- norrlands län	Gävle- borgs län	Koppar- bergs län (D. styr.)	Tillhopa kronor
Löner, sammanträden, resor, expedition m. m.	15,618: 06	20,046: 09	4,998: 32	1,660: 25	—	42,323: 32
Byggnadsbidrag till kolonister	8,341: 49	5,918: 75	6,011: 56	—	—	26,541: —
Odlingsbidrag till dito.....		5,268: 82	919: 25	81: 13	—	
Dikningsarbeten.....	5,313: 46	5,856: 14	3,592: 75	—	—	14,762: 35
Vägarbeten.....	11,047: 45	9,217: 40	36: —	—	—	20,300: 85
Kompletteringsarbetena på bygg- nader m. m.	5,018: 39	1,676: 07	—	251: 50	225: —	7,170: 96
Ersättning vid avträdande av kolonat.....	475: —	1,483: 08	—	—	—	1,958: 08
Utskylder.....	8,027: 56	6,044: 93	—	—	170: 50	14,242: 99
Ströängsinköp.....	—	482: 20	—	—	—	482: 20
Mosskulturförsök.....	—	682: 35	—	—	—	682: 35
Diverse övriga utgifter.....	1,361: 23	971: 87	8: 57	516: 02	16: 76	2,874: 45
Tillhopa kronor	55,202: 64	57,648: 30	15,566: 45	2,508: 90	412: 26	131,338: 55

Rörande kolonisternas ekonomiska förhållanden och övriga omständigheter meddelas härefter följande ur kolonisationsnämndernas berättelser för 1930 hämtade uppgifter.

Norrbottnens län. Två kolonat hava under året nedlagts. Nio kolonister hava under 1930 lämnat sina kolonat, och fem hava uppsagts på grund av eftersatta skyldigheter. Elva kolonister hava nyantagits under året. Sju kolonat hava tillagts ytterligare odlingsmark, därav tre från disponibelt kolonat och fyra från intilliggande kronopark. Det slutliga justeringsarbetet å de statsbyggda kolonaten har slutförts. Kolonisternas odlings- och byggnadsverksamhet fortskrider tämligen långsamt. Under året hava på samtliga kolonisationsområden nyodlats tillhopa 26,4 hektar. Av kolonisternas arbete med färdigställande av de statsbyggda kolonaten återstår ännu åtskilligt även i de fall, där den medgivna tidsfristen av tio år snart är tillända. De självbyggande kolonisterna däremot hava i stort sett utfört sitt byggnadsarbete. På grund av statsgaranti för av hushållningssällskapet till kolonister utlämnade nyodlingslän hava under året på grund av bristande betalning från kolonisternas sida måst utgivas 775 kronor 25 öre. I fråga om fullgörandet av förpliktelser till kolonisationsnämnden har åtskilligt brustit. Detta torde delvis haft sin grund i bristande förmåga men i åtskilliga fall även berott på bristande god vilja, enär kolonisternas arbetsinkomster i allmänhet varit tillfredsställande och på ett par kolonisationsområden mycket goda.

Västerbottnens län. Å 176 besatta kolonat voro byggnader färdiga å 65

kolonat och å övriga III under arbete. Å 6 kolonat hava byggnadsarbetena under året avslutats. Å 107 kolonat har odlingsarbetet utförts motsvarande eller utöver givna bestämmelser, varemot å 69 kolonat arealunderskott av odlad jord förelegat.

Jämtlands och Västernorrlands län. Inga åtgärder hava vidtagits för upplåtande av nya kolonat. Förbättringsarbeten hava vidtagits å samtliga kolonisationsområden, därav betydande diknings- och byggnadsarbeten.

Gävleborgs län. Det allmänna tillståndet vid kolonaten är någorlunda gott. Vissa kolonister hava fortfarande haft svårigheter att reda sig beroende på ovana vid arbete av hithörande art och dels även andra personliga förhållanden. Några nya kolonat hava under året ej anlagts. Nyodling har under året förekommit i synnerligen liten omfattning. Klago- mål över bristande tillgång på förtjänstarbete hava knappast avhörts, och synas tillräckliga arbetstillfällen å kronoparkerna beretts kolonisterna.

Från kolonisationsnämnderna ävensom domänstyrelsen i fråga om Kopparbergs län har 1931 års egnahemsutredning införskaffat uppgifter angående av uppgiftslämnarna till kolonisterna utlämnade lån av olika slag m. m., om kolonisternas sannolika möjligheter att erlægga kontraktsevenliga lega för kolonaten samt om tillgången på förtjänstarbete å kronoparkerna.

Lämnade uppgifter angående till kolonisterna utlämnade lån m. m. hava sammanställts i följande tabell.

L ä n	Kreaturs- lån kronor	Redskaps- lån kronor	Odlings- lån kronor	Foderlån m. m. kronor	Skuld för byggnads- material kronor	Summa kronor
Norrbottnens	12,135: 76	132: —	11,261: —	3,493: 81	3,775: 69	30,798: 26
Västerbottnens	7,099: 01	—	—	1,995: 08	—	9,094: 04
Jämtlands och Västernorrlands	962: 17	—	—	—	—	962: 17
Gävleborgs	296: 94	—	—	100: —	—	396: 94
Kopparbergs	795: —	—	—	—	—	795: —

För övriga lämnade uppgifter har 1931 års egnahemsutredning redogjort som följer.

Norrbottnens län. Möjligheten att erlægga lega vore ytterst beroende på kolonistens goda vilja och förstånd att handhava sina ekonomiska angelägenheter. Men även i de fall, då anmärkning härvidlag icke kunde göras mot vederbörande, kunde givetvis svårigheter i fråga om legans erläggande uppstå. För ökat underlättande härutinnan, syntes en ytterligare utsträckning av den legofria tiden med fem år böra medgivas. Därjämte borde en omvärdering av kolonatmarken ske så, att bättre överensstämmelse ernåddes med det kapital, som kolonaten skäligen kunde förränta. — Arbetsförtjänsterna från kronoparken uppginge under 1930 till i medeltal 575 kronor per kolonist. Kolonisterna vägrade i regel att mottaga arbete å kronoparken under andra förhållanden än att arbetsplatsen vore så närbelägen, att kolonisten kunde bo hemma.

Västerbottnens län. Med få undantag torde kolonisterna komma att visa oförmåga att å förfallotiden erlægga kontraktsevenliga lega. Den legofria

tiden borde utsträckas med ytterligare fem år. Omvärdering av kolonatmarken borde ske, så att värdet sattes å skogsmarken efter bonitet till 20, 15 eller 10 kronor, för odlingsbar myrmark till 5 kronor och för impediment till 1 krona, allt per hektar. — Arbetsinkomsten från kronoparken uppginge 1930 i medeltal till 1,021 kronor per kolonist.

Jämtlands och Västernorrlands län. Svårigheter komme troligen att uppstå för kolonisterna att erlægga lega. — Arbetsinkomsterna från kronoparken uppginge i medeltal till omkring 300 kronor per kolonist och år.

Gävleborgs län. En stor del av kolonisterna torde sannolikt kunna och vilja uppfylla sina kontraktsevenliga förpliktelser i fråga om lega. Närmare vägledande uttalande kunde dock ej lämnas. — Arbetsinkomsterna från kronoparken uppginge 1930 i medeltal till 1,000 kronor per familj.

Kopparbergs län. För »genomsnittskolonisten» vore det berättigat att hysa tvivelsmål beträffande möjligheten att erlægga lega. Säkerligen komme de nu bestämda legoavgifterna att bli svärbetalda för de mindre dugliga kolonisterna. — Arbetsförtjänsten hade uppgått till i medeltal 850 kronor per år och individ.

För egen del har *1931 års egnahemsutredning* anfört i huvudsak följande.

Av de anförda yttrandena torde framgå, att ringa utsikt ansåges förefinnas för att kolonisterna i gemen skulle mäktat erlægga föreskriven lega, när denna förfölle till betalning. Därjämte hade uttalats, att svårigheter för kolonisterna torde yppa sig att efter inlösen av kolonaten förränta köpeskillingen för desamma.

Enligt egnahemsutredningens förmenande syntes böra läggas minst lika stor vikt uppå vidtagande av sådana anordningar, att det avsedda syftet med statens uppoffringar på detta område vunnas, som på åstadkommande av tillfälliga lättnader under en brydsam tid. Målet torde få anses vara att ernå sådana förhållanden, att kolonisterna själva kunde reda sig utan krav tid efter annan på statsmakternas mellankommande i hjälpande och stödjande riktning. Med dylik utgångspunkt torde det av kolonisationsnämnderna i Norrbottens och Västerbottens län framförda förslaget om lättnader i villkoren för inlösen av kolonat med äganderätt vara värt beaktande. Det psykologiska momentet härvidlag syntes icke böra underskattas. Utsikten att under förbättrade och billigare villkor kunna bli ägare till den jord, varå kolonisten nedlagt sin odlarmöda, torde verka såsom en drivfjäder till allt intensivare arbete på samma gång som kolonisten med fastare band bundes vid torvan. Inlösen av kolonat med äganderätt i ökad utsträckning torde medföra en ej oansenlig besparing för statsverket. Kostnaden för domänverket med lämnande av biträde åt kolonisationsnämnderna vid handhavandet av kolonisationsverksamheten uppginge enligt domänstyrelsens beräkningar till omkring 30 kronor per kolonat och år beträffande Norrbottens och Västerbottens län. Efter hand som kolonaten inlöstes med äganderätt bortföle nu nämnda kostnad ävensom å inlösta kolonat belöpande del av kostnaderna för kolonisationsverksamheten hos kolonisationsnämnderna.

Enligt gällande bestämmelser vore kolonist berättigad till inlösen av kolonatet med äganderätt, då minst tio år förlutit från upplåtelsen samt kolonisten uppfyllt sina förpliktelser ifråga om odling och byggnader.

Utredningen hölle före, att högre pris ej borde sättas å kolonaten, än att utsikter funnes för kolonisten att förränta det kapital, som kolonatet en-

ligt värdesättning representerade. I anslutning till förslag från domänstyrelsen angående skogstorp och odlingslägenheter syntes det nu stadgade maximipriset av 50 kronor för hektar för odlingsmarken böra sänkas till 20 kronor. Värdet å skogsmarken torde böra kunna fastställas till 5 kronor för hektar och värdet å övrig mark till 1 krona för hektar, dock att för sjöar och berg ej beräknades något värde. Växande skog åter syntes böra åsättas pris enligt värdesättning vid tiden för överlåtelsen. Med denna beräkningsgrund skulle köpeskillingen för större kolonat komma att uppgå till (15 hektar odlingsmark å 20 kronor =) 300 kronor + (15 hektar skogsmark å 5 kronor =) 75 kronor + åbyggnader högst 3,500 kronor eller sammanlagt 3,875 kronor jämte det pris, som bleve åsatt växande skog.

Genom beslut 1929 hade den legofria tiden utsträckts från fem till tio år. Ytterligare någon frist med legans erläggande torde verka uppmuntrande under för handen varande läge på samma gång som härigenom för åtskilliga kolonister torde öppnas ökade möjligheter att kvarstanna å kolonaten och framdeles med äganderätt förvärva desamma. Utredningen ville alltså föreslå, att den legofria tiden utsträcktes med ytterligare fem år till sammanlagt femton år. Skulle inlösen av kolonat komma till stånd före utgången av frihetsåren, borde kolonisten få åtnjuta samma förmån som medgivits kolonist i punkt 1 av Kungl. Maj:ts brev den 27 juni 1929 eller betrielse från erläggande av ränta å ogulden köpeskillning för kolonaten under så lång tid, att samma tid tillhoppa med den legofria tiden utgjorde femton år. Vid beräkning av den legofria och den räntefria tiden borde, för den händelse legan under viss tid enligt därom gällande bestämmelser utgått med allenast halva legobeloppet, hälften av sistnämnda tid räknas såsom legofri. Såsom villkor för att kolonist skulle komma i åtnjutande av sådan utsträckning av den legofria och räntefria tiden, som nu sagts, syntes böra gälla, att kolonisten under berörda tilläggstid år från år fullgjorde honom enligt kontraktet beträffande odling, byggnad, dikning och eljest åliggande skyldigheter, vid äventyr att förmånen eljest indroges. Undantag på grund av särskilda omständigheter syntes emellertid böra få medgivas.

Enahanda lättnader torde jämväl böra tillkomma innehavare av lägenheter å Alträskis kolonisationsområde.

Under åberopande av det anförda har egnahemsutredningen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att, beträffande redan utlagda kolonat i Norrland och Dalarna, ändringar av hittills gällande upplåtelsevillkor måtte vidtagas i följande hänseenden, nämligen

1) att kolonist, som vederbörligen fullgör sina odlings- och övriga skyldigheter enligt kontrakt, befrias från erläggande av lega för kolonaten under ytterligare fem år eller, om han före utgången av de legofria åren övertager kolonaten med äganderätt, från erläggande av ränta å ogulden köpeskillning för kolonaten under så lång tid, att denna tillhoppa med den legofria tiden utgör femton år,

2) att vid övertagande av kolonat med äganderätt köpeskillingen för kolonaten beräknas efter en värdesättning av för odlingsmarken 20 kronor för hektar, för skogsmarken 5 kronor för hektar och för övrig mark 1 krona för hektar, dock att för sjöar och berg ej beräknas något värde, samt för växande skog enligt pris, som åsattes vid tiden för överlåtelsen, samt

3) att enahanda lättnader måtte tillkomma innehavare av lägenheter å Alträskis kolonisationsområde.

Domänstyrelsen har förklarar sig icke hava något att i ärendet erinra.

*Infördrade
yttranden.*

Statskontoret har med hänsyn till den förebragta utredningen och vad i övrigt i ärendet anförts icke haft något att erinra mot bifall till egnahemsutredningens förslag, under förutsättning att några komplikationer icke komme att uppstå med anledning av den föreslagna utsträckningen av de så kallade frihetsåren för innehavare av kolonat i Norrland och Dalarna till att omfatta hela den första upplåtelse tiden för dylika kolonat.

Det av 1931 års egnahemsutredning framlagda, av domänstyrelsen och statskontoret tillstyrkta förslaget rörande vissa lindringar i upplåtelsevillkoren för kolonat å kronoparker i Norrland och Dalarna ansluter sig i huvudsak till motsvarande, av mig nyss tillstyrkta förslag i avseende å skogstorp och odlingslägenheter. Förslaget avser s. k. försökskolonat, vilka enligt riksdagens beslut 1918—1924 genom vissa från statens sida direkt ledda åtgärder utlagts i grupper å ett fyrtiotal kronoparker i Norrland och Dalarna. I de ursprungliga villkoren för dessa kolonatupplåtelser, vilka krävt statsanslag till betydande belopp, hava såsom framgår av utredningen åtskilliga ändringar till kolonisternas förmån vidtagits jämlikt beslut av riksdagen 1925 och 1929. Detta oaktat torde kolonisterna, enligt vad i utredningen anförts, vara i behov av ytterligare lättnader.

*Departements-
chefen.*

I sådant syfte ifrågasättes främst, att för kolonist, som vederbörligen fullgör sina odlings- och byggnadsskyldigheter enligt kontraktet, den legofria tiden, nu bestämd till tio år, utsträcker med fem år, varigenom den skulle bliva av samma längd som den för innehavare av skogstorp, odlingslägenheter och kronatorp medgivna legofria tiden av femton år. Därest kolonist före utgången av den sålunda utsträckta legofria tiden övertager kolonatet med äganderätt, skulle han befrias från erläggande av ränta å ogulden köpeskillning för kolonatet under så lång tid, att denna tillhoppa med den legofria tiden utgör femton år. För egen del anser jag mig kunna biträda ifrågavarande förslag, såsom väl ägnat att bereda kolonisterna vissa lättnader i syfte att stärka deras ekonomiska ställning.

I anslutning till vad som i liknande hänseende nedgavs vid 1929 års riksdag torde emellertid därjämte böra stadgas, att beträffande sådana kolonat, som under de femton närmaste åren från den första upplåtelsen antingen någon tid stått obesatt eller å vilket en förutvarande innehavare märkbart brustit i uppfyllandet av byggnads- eller odlingskyldighet, den nye innehavaren beredes frihet från erläggande av lega, respektive ränta, jämväl under så lång tid efter sagda femton år, som skäligen kan anses motsvara den tid, varunder kolonatet sålunda varit obesatt eller besuttits

av en föregående innehavare utan fullgörande av byggnads- och odlings-skyldigheter.

Jag anser mig jämväl böra biträda egnahemsutredningens förslag, att åtgärder, överensstämmande med det nyss tillstyrkta förslaget rörande skogstorp och odlingslägenheter, vidtagas i syfte att underlätta för kolonisterna att med äganderätt inlösa sina kolonat. Därutinnan bör alltså medgivas, att vid övertagandet av kolonat med äganderätt den del av köpeskillingen, som hänför sig till markens värde, beräknas sålunda, att priset per hektar nedsättes för odlingsmark från 50 till 20 kronor, för skogsmark från 20 till 5 kronor och för övrig mark från 10 kronor till 1 krona, därvid för sjöar och berg dock ej beräknas något värde. Växande skog bör åsättas värde med ledning av vid överlätelsetillfället gällande virkespriser.

Vidkommande frågan om nybyggesupplåtelseerna å Alträskis kolonisationsområde i Norrbottens län må framhållas, att de härom gällande bestämmelserna i allt väsentligt äro likartade med, i avseende å nybyggesupplåtelse före den 1 juli 1929, vad som gällt och gäller beträffande odlingslägenheter å kronomark inom de sex nordligaste länen samt, i avseende å nybyggesupplåtelse efter sagda dag, vad som gäller rörande kronotorp å nämnda marker. Med hänsyn härtill och under hänvisning till vad jag tidigare anfört rörande frågan om lindrade villkor för odlingslägenheter och kronotorp förordar jag, att de av mig i det föregående tillstyrkta ändringarna i upplåtelsevillkoren för odlingslägenheter måtte i tillämpliga delar vinna giltighet beträffande sådana nybyggeslägenheter å Alträskis kolonisationsområde, vilka upplåtits före den 1 juli 1929.

Därest riksdagen beslutar i enlighet med vad jag i fråga om kolonaten och förenämnda nybyggeslägenheter nu tillstyrkt, torde Kungl. Maj:t i brev till vederbörande myndigheter förordna om härav påkallade ändringar i gällande upplåtelsevillkor, varefter myndigheterna hava att i enlighet härmed med vederbörande lägenhetshavare träffa tilläggsöverenskommelse till löpande avtal.

Hemställan. Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag i det föregående tillstyrkt, ändringar må vidtagas i upplåtelsevillkoren beträffande

- a) skogstorp och odlingslägenheter å kronomark i de sex nordligaste länen,
- b) kolonat å kronoparker i Norrland och Dalarna, samt
- c) nybyggeslägenheter å Alträskis kolonisationsområde i Norrbottens län.

Till denna av statsrådet övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-

Regenten bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Rune Thygesen.